

Annika Rönni-Sällinen
Palvelualojen ammattiliiton puheenjohtaja

Vappupuhe 1.5.2022 klo 13.00.
Helsingin Rautatientori

Hyvät toverit, hyvät kuulijat!

On ilo nähdä teidät kaikki.
Kun alunperin sovin tänne torille tulostani oli vuosi 2020 ja koronan tunsimme pelinä tai oluena. Silloin Sanna Marin oli uusi pääministeri, ja USA:ssa oli vielä presidenttinä Donald Trump. Metsäteollisuus neuvotteli Paperiliiton kanssa paperityöläisten työehdot ja 2/3 suomalaisista vastusti Nato-jäsenyyttä.

Nyt on aika toinen. Kahdessa vapunkierrossa ehti tapahtua paljon niin maailmassa kuin käsityksissämmekin siitä.

Pieni ja piinaava virus opetti meille sen, minkä luulimme jo tietävämmeksi. Virus levisi kaikkiin maailman kolkkiin ja muutti elämämme. Se osoitti, että maailmamme on aidosti globaali, että olemme kaikki riippuvaisia toisistamme. Enää vain harva ongelma jää paikalliseksi. Olemme oppineet paljon yhteisvastuusta, huoltovarmuudesta ja vaikkapa terveydenhuollon resurssoinnista.

Vielä helmikuussa kuvittelin vappupuheeni kovin toisenlaiseksi kuin mikä se nyt on. Luulin sanovani, että nyt riemurinnoin kevättä ja kesää kohti. On takanamme kaikki kamaluus.

Mutta suuri kamaluus olikin vasta edessä. Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Sodan perustelut ovat harvoin hyviä, mutta nyt julkilausutut syyt ovat täysin keksittyjä. On absurdia, että niin järjettömälle asialle kuin sota voidaan määritellä säännöt. Nyt olemme kuitenkin nähneet, miten hirveää on, kun niitä ei noudateta.

On vain häikäilemättömyyttä ja julmuutta. Kaiken tämän takana on valtio, jonka kanssa meillä on pisin yhteinen raja.

Silti on hyvä huomata, että kaikkea tätä on nähty muualla maailmassa myös lähivuosina. Nyt vasta se tuli niin lähelle, että se kouraisee syvältä sydämeistä meitä kaikkia.

Hyvät kuulijat,
Venäjän hyökkäyksen jälkeen lähes kaikki on ollut myllerryksessä. Maanpuolustustahto on noussut kohisten. Turvallisuuspoliittiset ratkaisut ovat joutuneet uudelleen arvioitavaksi. Kansalaisten käsitys Nato-jäsenyydestä on muuttunut nopeasti. Kun puhumme maanpuolustustahdosta, minusta on hyvä kysyä, mitkä ovat ne asiat, joita Suomessa haluamme puolustaa.

Yleisesti ottaen me suomalaiset arvostamme omaa hyvinvointivaltiotamme. Arvostamme demokratiaamme. Me myös luotamme toisiimme enemmän kuin muissa maissa keskimäärin luotetaan.

Nämä kaikki kolme - demokratia, hyvinvointivaltio ja kansalaisten keskinäinen luottamus - kuuluvat yhteen, ne vahvistavat toisiaan. Ne voidaan myös menettää, mutta siihen emme suostu. Me pidämme niistä kiinni.

Meidänkin keskustelukulttuurissamme on näkynyt polarisoituminen. Mielipiteet kärjistyvät, erimieltä olevia pyritään vaientamaan.

Mielipiteen vapaus, toisinajattelun mahdollisuus ja sananvapaus ovat arvokkaita asioita. Niitä on vaalittava. On kuultava erimielistäkin, on oltava valmis näkemään asioita toisestakin näkökulmasta. Tämä on ollut Suomen vahvuus.

Vihapuhe, toisten tahallinen loukkaaminen tai valheet uhkaavat tätä. Niille ei pidä antaa sijaa.

Meidän pitää vahvistaa sellaisia rakenteita ja toimintatapoja, jotka lisäävät yhteistyötä ja rauhan mahdollisuuksia maailmassa. Epäoikeudenmukaisuus aiheuttaa konflikteja, osattomuus nostaa vihaa. Siksi meidän on toimittava niiden poistamiseksi.

Hyvinvointivaltio ei toteudu vain puheissa tai rakenteissa, vaan ihmisten on voitava kokea se omassa elämässään. Ihmisen on voitava tuntea, että häntä arvostetaan, että hän pystyy vaikuttamaan omaan ja läheistensä elämään ja että hänestä pidetään hädän hetkellä huolta. Kun kaikki pidetään mukana, kaikilla on tahto ja syy myös puolustaa maataan.

Ammattiyhdistysliikkeen toiminta perustuu yhdessä tekemiseen, siihen että jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä. Yksin työntekijä on työnantajaansa nähden heikko, mutta yhdessä toimien työntekijät osallistuvat oman työelämänsä ja yhteiskunnan kehittämiseen. Ammattiyhdistysliike on osa demokratiaa.

Hyvä ystävät,

Tällä hetkellä pienituloisten tilanne on todella vaikea. Polttoaineiden, raaka-aineiden ja ruuan hinnat ovat jo nousseet, inflaatio kiihtynyt. Ostovoima pienenee ja Ukrainan sota varjostaa talouden näkymiä. Ostovoiman lisäämiseen löytyy keinoja: tällainen olisi kilpailukyky sopimuksessa siirrettyjen sosiaaliturvamaksujen palautus työntekijöiltä takaisin työnantajien harteille, niin kuin Riku Aalto esitti perjantaina.

Ammattiliittojen lupaus jäsenilleen on, että työehtosopimusneuvotteluissa heidän työehtojaan ja työelämäänsä voidaan parantaa. Tällä hetkellä se on kuitenkin likipitään mahdotonta, kun järjestelmä on kääntynyt pääläelleen.

Aikanaan EK irtautui sopimisesta, mutta nyt työnantajaliitot EK:n painostamana koordinoivat, ettei millään alalla ylitetä niin sanottua yleistä linjaa.

Linja kiristyy vuosi vuodelta. Enää ei riitä, että pidetään kiinni palkankorotustason suuruudesta. Sen lisäksi jokaiselle pienellekin työehtojen muutokselle lasketaan hinta, joka vähennetään palkankorotuksesta.

Kun ammattiliitto jättää lakkovaroituksen, on Bulevardilla vastassa valtakunnansovittelija takaamassa aina tiukkenevan yleisen linjan toteutumista.

Käytännössä työehtojen kehittäminen on näin jäädytetty ja palkkaerojen kasvaminen leivottu sisään systeemiin. Näin käy, kun kaikille aloille lankeaa yhtä suuri prosenttikorotus kierros toisensa jälkeen.

Kaikkien PAMin jäsenten keskipalkka on hiukan päälle 2000 euroa. Näin ollen yleisen linjan mukainen palkankorotus on 40 euroa kuussa, siis 40 euroa kuussa. Jos ansaitsee tuplasti pamilaiseen nähden, saa yleisen linjan mukaisesti myös tuplakorotuksen. Neljän tonnin päälle tulee siis 80 euroa.

Vuosi vuoden perään tämä ero kasvaa, ja pienipalkkainen saa palkallaan yhä vähemmän bensatankilla tai ruokakaupassa. Kuten tiedämme: niissä operoidaan euroilla.

Hyvä toverit, näin tämä ei voi jatkua.

Toimintatapoja on nyt muutettava, sillä ilman sitä koko neuvottelujärjestelmä menettää uskottavuutensa. Meidän on yhdessä pidettävä huoli siitä, etteivät tuloerot jatkuvasti kasva. Teenkin esityksen muille ammattiliitoille.

Määritellään tulevalle palkankorotuskierrokselle yhteinen euromääräinen palkankorotustavoite ja koordinoidaan yhdessä sen toteutumista.

Yhteisellä eurokorotuksella pystyttäisiin kasvattamaan pienituloisten ostovoimaa juuri nyt, kun sille on erityinen tarve.

Osoitetaan näin, että suomalainen sopimisen järjestelmä pystyy edelleen tekemään ratkaisuja, jotka ovat kansantalouden kannalta kestäviä ja silti niissä huolehditaan matalapalkka-alojen ihmisistä ja palkkatasa-arvon edistämisestä.

Aiemmin erojen kasvua kyettiin taklaamaan osana keskitettyjä ratkaisuja tasa-arvo- ja matalapalkkaerillä, mutta kun EK vetäytyi pöydästä, ei sitä mahdollisuutta enää ole. Palautetaan solidaarisuus palkkapoliitikkaan ja katkaistaan palkkaerojen kasvu.

Kuten tiedämme, juuri nyt työmarkkinoilla uhkaa kunta-alan lakko. Esillä ovat olleet erityisesti hoitohenkilökunnan palkat ja työolot, mutta neuvotteluja käydään koko kunta-alan palkoista.

Korona-aikana lähitöitä tehtiin pitkälti naisvaltaisilla aloilla terveydenhuollossa, kaupoissa, kouluissa, siivouksessa ja päivähoidossa ja vanhustenhuollossa. Matkailu- ja ravintola-alan työntekijät ja kulttuuriala lähetettiin kotiin työttömyysturvan varaan. Loppuporukka teki töitä kodeissaan etänä.

Näimme korona-aikana, kuinka tärkeää työtä koko yhteiskunnan kannalta näillä aloilla tehdään. Ilman näiden alojen työntekijöitä Suomi ei pärjää. Jotta heitä olisi jatkossakin, tarvitaan parempaa johtamista, parempia työsuhteita ja naisvaltaisille aloille oikeudenmukaista palkkausta.

Hyvät kuulijat,

Aikanaan myös työnantajat kokivat hyödylliseksi liittyä yhteen ja neuvotella ammattiliittojen kanssa valtakunnallisia työehtosopimuksia. Molemmilla osapuolilla oli tarpeensa ja ne yhteensovitettiin neuvottelupöydässä. Valtiovalta asetti järjestelmää tukemaan valtakunnansovittelijan. Sen oli määrä auttaa osapuolia löytämään ratkaisu silloin, kun ne eivät siihen itse kykene. Tällä tavalla rakennettiin suomalaista konsensusta.

Nyt UPM:n toiminta Paperiliiton kanssa osoitti, ettei mikään näytä olevan liian kallista, kun raha haluaa pakottaa maailman toimimaan haluamallaan tavalla.

Paperiliiton lakkorivit kuitenkin pitivät koko 112 päivää kestäneen lakon ajan ja työehtosopimukset takaavat kaikkien työehdot.

Toisaalla pyritään murentamaan työsuhteen käsitettä. Työsuhteita pyritään naamioimaan yritysten väliseksi tasaveroiseksi suhteeksi.

Tämän suhteen toisia osapuolia näkee usein kaupungilla. Yrityksellä tippuu vesi lippalakin lipasta, kun hän polkee fillarillaan räntäsateessa kuljettaen kiireellä yksittäisiä ruoka-annoksia ravintolasta tilaajille. Toisena osapuolena taas on miljardien arvoinen alustatalousyritys.

Voi vain kuvitella, miten lippalakkiryitys lyö nyrkkiä pöytään, kun se ja alustayritys neuvottelevat sopimusehdoista.

Toisin sanoen, me työväenliikkeessä emme anna periksi sille, että työelämän sopimisen järjestelmää murennetaan. Se tarvitaan heikomman turvaksi.

Tarvitsemme työsopimukset ja työehtosopimukset, tarvitsemme luottamusmiehet.

Pidämme kiinni siitä, että heistäkin on pidettävä huolta, jotka ovat heikoimmilla työelämässä ja yhteiskunnassa.

Toverit,

Tiedämme, että Suomen tulevaisuus rakentuu osaamisen ja innovaatioiden varaan. Työvoimasta tulee pula ja tarvitsemme maahanmuuttoa.

Tällä hallituskaudella meillä on tehty koulutukseen isoja satsauksia ja näin käännetty suunta pois jatkuvista koulutusleikkauksista. Se on oikein.

Vaikka työvoimasta on pulaa, se ei näy välttämättä työntekijöiden hyvänä kohteluna. Päinvastoin.

Kuluneen vuoden aikana on säännöllisin väliajoin tullut esille tilanteita, joissa erityisesti nuorten työpaikoilla on voitu huonosti. On ollut alimiehitystä, vaikeuksia pitää taukoja, ehtiä syödä tai päästä vessaan. On ollut huonoa johtamista.

Pahempia tapauksia on kohdistunut maahanmuuttajiin. On alipalkkausta ja palkatonta ylityötä. On luokattomia asuinoloja. On suoranaista ihmiskauppaa.

Tapauksissa on aste-eroja, mutta lähtökohta on päästä mahdollisimman halvalla ja saada ihmisestä mahdollisimman paljon irti. Työntekijöiden tietämättömyyttä omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan käytetään hyväksi. Kohde voi olla nuori tai maahanmuuttaja.

Tarvitsemme maahanmuuttoa, mutta emme tarvitse useita työmarkkinoita. Kaikkien on oltava samoilla ehdoilla mukana suomalaisilla työmarkkinoilla. Sitä vaatii yhteiskuntamme eheyskin.

Istuva hallitus on aidosti tarttunut ulkomaisen työvoiman ongelmiin. Valmista ei kuitenkaan vielä ole, vaan esimerkiksi alipalkkauksen kriminalisointi odottaa vielä. Se tarvitaan, jotta viranomaisilla on välineitä tarttua väärinkäytöksiin. Tarvitaan myös tehokkaampaa valvontaa ja resursseja siihen.

Meillä on jo maailman huippuihin kuuluva peruskoulu. Erityisesti ammatillisessa koulutuksessa on painotettu työelämälähtöisyyttä. On kuitenkin selvää, ettei koulu tällä hetkellä tarjoa riittävästi kansalaistaitoja. Taitoja vaikuttaa yhteiskunnassa ja myös työelämässä.

Koulun pitäisi tarjota enemmän oppia myös työntekijänä olemisesta. Niin nuorille kuin maahanmuuttajillekin pitäisi olla tietoa siitä, miten työelämässä voi vaikuttaa ja pitää huolta oikeuksistaan.

Hyvät ystävät

helmikuussa suuren yleisön tietoisuuteen tuli uusi käsite: työttömyysturvan euroistaminen. Se mainittiin osana hallituksen työllisyystoimien pakettia.

Minä tunsin käsitteen, koska sitä oli kehitelty helpottamaan työttömyysturvan hakemista ja maksamista. Enää ei synnäittäisi viikoittaisia työtunteja osa-aikatyöntekijän hakiessa soviteltua työttömyyspäivärahaa. Sen sijaan työssäoloehto kertyisi ja sovittelu tehtäisiin tulojen perusteella ja tieto tulisi parhaassa tapauksessa suoraan tulorekisteristä tai palkkatodistuksesta.

Nyt näyttää kuitenkin pahalta. Euroistaminen on valmistelussa muuntumassa työttömyysturvan leikkaukseksi. Se uhkaa heikentää pienituloisten osa-aikatyötä tekevien ja luovien alojen työntekijöiden turvan tasoa.

Pätkätöitä tekevien toimeentulon heikentäminen ei ole lääke työllisyyteen. Se ei ole lääke mihinkään, vaan se tekee kipeäksi.

Hallituksella on jo hyviä näyttöjä siitä, että työllisyystavoitteisiin voi päästä ilman raippaa. Nyt hallituksen on varmistettava, ettei euroistamisen mallikaan johda päivärahan heikennyksiin.

Toverit,

Vuoden kuluttua tähän aikaan on käyty jo eduskuntavaalit. Ne ovat maailmanpelastamisvaalit.

Silloin on enää 7 vuotta aikaa siihen, että globaali lämpeneminen voidaan rajoittaa 1,5 asteeseen ja kasvihuonepäästöt saadaan puolitettua. Samaan aikaan on pysäytettävä myös lajikato.

Nyt istuva hallitus on jo aloittanut urakan, ja seuraavan olisi vietävä se maaliin.

Kyseessä on valtava muutos, joka vaaditaan, että maapallo säilyy elinkelpoisena ihmiselle. Se vaikuttaa kaikkien elämään. Jotta se olisi poliittisesti mahdollista, se on toteutettava sosiaalisesti oikeudenmukaisesti. Taakan on jakauduttava oikeudenmukaisesti, jotta vaadittavat muutokset hyväksytään ja yhteiskuntarauha säilyy.

Tulevalta hallitukselta vaaditaan siis sekä kykyä muutokseen, että halua toteuttaa se oikeudenmukaisesti.

Tiedän, että nyt seison sellaisen porukan edessä, joka laittaa tapahtumaan. Edessä on haasteita täynnä oleva vuosi.

Oikein hyvää työväen, ylioppilaiden ja kevään juhlan jatkoa! Kiitos.